

Kusonje - dvije krvave tragedije hrvatskih branitelja. Jesu li mogle biti izbjegnute?

Željko Brkić

🕒 7. rujna 2022.

PODIJELI S PRIJATELJIMA!

Jedna od najboljih epizoda Domovinskog rata na bjelovarskom području svakako je stradavanje 18 mladića, dragovoljaca Zbora narodne garde, pripadnika A satnije 105. Brigade u Kusonjama. Uz njih, poginula su i dva policajca. Dvojica su preživjela

Brojne su nedoumice vezanu uz tu tragičnu akciju. Je li bila odobrena od zapovjedništva ili se radilo o samovoljnom postupanju? Jesu li srpske snage znale za akciju od izvora na hrvatskoj strani?

Nedvojbene činjenice su sljedeće: Kusonje je bilo pobunjeničko središte samo nekoliko kilometara od Pakraca iz kojeg se grad tukao minobacačkom vatrom. Dojava sa srpske strane sugerirala je kako se u Kusonju sprema smjena snaga, kako je neznatan broj srpskih vojnika te da se relativno

lako može zaplijeniti minobacačko oruđe i streljivo. U izviđanju dan ranije nisu primijećene nikakve neprijateljske snage i zadaća se činila izvedivom bez velikog rizika.

Međutim, radilo se o klasičnoj sačekuši. Hrvatski vojnici pušteni su u selo, zapriječen im je prolaz, a vozilo je pogođeno protuoklopnom minom. Satnija se sklonila u kuću na broju 55 otkuda su pružali otpor nadmoćnom neprijatelju.

Epilog je strašan: sedmorica ranjenih pripadnika postrojbe svirepo su mučeni i masakrirani.

Pet mjeseci njihova sudbina bila je nepoznata. Hrvatske vlasti, ali i obitelji stradalnika nisu mogli dobiti nikakvu informaciju o njima.

Tijela poginulih pokopana su pored rječice Brusnica, a njihovim obiteljima posmrtni ostaci bili su dostupni tek krajem siječnja sljedeće godine.

Zajednički ispraćaj tijela pripadnika A satnije na bjelovarskom groblju Borik jedan je od najpotresnijih događaja tijekom rata u kojem su se miješali tuga, ali i odlučnost da se obrani i oslobodi domovina uz zavjet kako njihova žrtva nije bila uzaludna.

20 žrtava nije krajnja brojka stradalih u Kusonjama. Tijekom komemoracije i polaganja vijenca na mjestu pogibije branitelja u zoni koju su nadzirale snage UN-a od podmetnute mine poginula su trojica pripadnika 105. brigade.

Danas je na tom mjestu podignuta kapelica...

Ispraćaj na groblju Borik

O tom događaju svjedoči Nikola Ivkanec, tada zapovjednik Policijske postaje Pakrac:

Kusonje, ta točka gdje se dogodila ta tragedija 8. rujna, bilo je posebno mjesto našeg pijeteta. No, godina je bila '93., već bremenita ovim prepadima, srpska vojska je bila u Kusonjama prisutna desno od ceste na svojim položajima, naoružana do zuba. Mi smo držali cestu pod svojom kontrolom, svega 200 metara su bili njihovi položaji, pa i od te lokacije gdje se ta tragedija dogodila. Toga dana, 8. rujna, bila je otvarana škola u Pakracu. Škola je bila donacija Vlade Velike Britanije i to smo osiguravali jer se škola otvarala svega 200 metara od Gavrinice, od srpskih položaja i prijetila je opasnost incidenta i ugroze te manifestacije. Da bi djeca sigurno ušla u razred i formalno da je škola otvorena, stavili smo vreće na prozore, postavili vanjsko borbeno osiguranje i

svim raspoloživim tada slobodnim policijskim snagama napravili jedan prsten osiguranja oko škole i tu je bio u tijeku taj protokol kojem sam i osobno prisustvovao.

Nikola Ivkanec

Međutim, to jutro nešto prije tog protokola otvaranja škole, iza 8 sati ujutro, došao je časnik Sigurnosno-informativne službe Hrvatske vojske lokalne sredine i priopćio da će krenuti iz Bjelovara kolona rodbine stradalih u organizaciji 105. brigade iz Bjelovara, zajedno sa zapovjednikom Brigade i s njegovim najbližim suradnicima na samu crtu bojišnice da održe komemoraciju prema stradalim bojovnicima iz '91. godine. S tim da traže od nas da to preko UNPROFOR-a osiguramo. Ja sam osobno bio zatečen tim saznanjem jer do tada nismo imali nikakvih saznanja da će komemoracija uopće biti i to nije izgledalo pametno s obzirom na stanje sigurnosti koje je bilo

veoma složeno, a s druge strane, bili smo fokusirani na ovo osiguranje otvaranja škole i ugroze djece u školi. Normalno, linijama zapovijedanja ja sam izvijestio tada zapovjednika i koordinatora snaga policije u UNPA zoni g. Sičaju, načelnika Policijske uprave bjelovarske koji je pokrивao pet policijskih postaja tada u UNPA zoni i dogovorili smo da po planu kontradiverzionu zaštitu obavlja UNPROFOR, da obavijestim UNPROFOR i zatražim dozvolu. Budući da sam ja bio ovdje kod škole, na toj manifestaciji, moj zamjenik Ivo Panić i taj operativac SIS-a otišli su do baze UNPROFOR-a, izvijestili su što se namjerava i zamolili da nam daju odobrenje da se to može obaviti s obzirom na sigurnosno stanje i da obave kontradiverzionu zaštitu.

Oni su to odobrili, ja sam povratno izvijestio da odobravaju i da će izaći UNPROFOR sa 20-ak vojnika, osigurati i blokirati te njihove položaje koji su prijetili i obaviti pregled lica mjesta da se ne bi što dogodilo eventualno neplanirano. Kad su oni došli na lice mjesta i blokirali te njihove položaje, ta njihova ekipa iz UNPROFOR-a zajedno s njihovim zamjenikom i tim operativcem SIS-a, pregledali su vizualno lice mjesta. Ništa im nije bilo sumnjivo i krenuli su prema svojoj bazi, a UNPROFOR je ostao da osigurava. Mi nismo znali da UNPROFOR nema inženjerijsku postrojbu s minodetektorima, pipalicama i inženjercima koji bi to pregledali. Oni su to pregledali samo vizualno zato što je došlo do smjene između Kanađana i Argentinaca. Ovo su bili, dakle, Argentinaci, oni još u toj smjeni nisu još dobili inženjerijsku postrojbu i to je bilo kobno da nije inženjerijski lice mjesta osigurano. A to saznanje mi nismo imali. Bili smo uvjereni da će UNPROFOR po Vance-Owenovom planu obaviti svoju zadaću.

Kad je kolona krenula iz Bjelovara, dakle ona je već krenula iz Bjelovara kad se ovo događa i kad smo mi doznali da će biti komemoracija, zapovjednik 105. brigade, moj Čazmanac Stanko Palić, me zamolio da ga primim u svom uredu i da zajedno odemo obaviti tu komemoraciju i da ću se ja onda moći vratiti na ovaj protokol pokraj škole. To je meni bilo posebno. Prvo, znao sam ga još kao mladića, zapovjednika 105. brigade, sad ću ja njega primiti u svom uredu i sad mi zajedno idemo na to sveto mjesto itd. i sve se to tako odigralo.

Kad su oni došli na to mjesto, UNPROFOR je bio korektno raspoređen, sve je izgledalo normalno. Jedino što je moj pomoćnik rekao, nešto sam ja spominjao minodetektor, Palić je rekao – ne bi minodetektor tu išta napravio jer si mogao šakom grabiti čahure koliko ih je još bilo ih '91 oko tog samog mjesta. I preko toga smo tako prešli.

I sve je krenulo po tom protokolu komemoracije na način da su skinuli stari vijenac koji je bio na toj kući, da smo mi, časnici Hrvatske vojske, ja iz policije, zapovjednik Bojne Pakrac koji je stajao uz mene, Đakić, on je stajao s lijeve strane, do mene je stajao Luka Markešić, tada zapovjednik SIS-a Bjelovar. I tako, to je bilo, iz vojske i policije ljudi koji su trebali odati poštovanje kad se vijenac postavi. A rodbina je bila iza nas, mi smo bili odmah do putnog jarka, jedno dva metra dalje je bila ta kuća, na jednoj klupi pod samim tim vijencem trebalo je upaliti lampione, svijeće, i onda prići i vojnički odati poštovanje.

Gospođa Posarić, ona je preživjela tu eksploziju, i još jedna žena nosile su u jednoj kutiji te lampione i taman kad su krenule jedna od njih je nagazila tu rasprskavajuću minu PROM 1. Mina se digla u zrak i strašna eksplozija u onom djeliću sekunde eksplodirala je na pola metra visine. To je takav tip mine koja ima barutno punjenje, digne se na pola metra i onda se rasprsne i ima jako opake te gelere koji sijeku i trgaju sve oko sebe. Nastao je urnebes, jauk, vriska. Prašina, krv, užas.

Ja sam imao dojam, mene je zračni udar isto odbacio na leđa i pao sam s druge strane na živicu, ali sam imao osjećaj kao da je minobacač, kao da je zrakom doletjela. Nisam uopće u onom prvom momentu shvatio što se dogodilo, ali odmah u toj situaciji – brže izvlači sve ranjene, bez promišljanja ima li još drugih mina, sve se to brže evakuiralo prema Domu zdravlja. Već u sedmoj minuti, imam snimku, ranjeni su bili u Domu zdravlja.

No, Palić je umro koju minutu na licu mjesta, Mirko Pereš, zapovjednik Bojne Bjelovar je umro na mah, on je dobio rupu u glavu od gelera, on je odmah bio gotov, nesvjestan što mu se dogodilo. Palić je bio sav sasječen, zapovjednik Brigade. Njegov pobočnik Željko Šegović zvan Šiljo, on je umro

u osmoj minuti u ambulanti. Gazivoda, njemu je presjeklo želudac i on je vlastita crijeva držao u rukama u vozilu. Preživio je. Ali, da vidite čovjek da vlastita crijeva drži u rukama... Užas. Kamera je tamo snimala.

Onda je krenula istraga, normalno. Predsjednik Republike dr. Franjo Tuđman i ministar Jarnjak svaki je svoje istražno povjerenstvo formirao. Odmah. Predsjednik Tuđman je zapovjedio vojnom kabinetu zbog zapovjednika Brigade, a ministar radi mene i policije. Ta su istražna povjerenstva provela istragu i utvrdila upravo to da u sigurnosnom sustavu Policijske postaje Pakrac nije bilo propusta. Međutim, jasno je da je ipak u našem cjelokupnom sigurnosnom vojnom sustavu jedan propust napravljen, a to je, sve u najboljoj namjeri da se sačuva tajnost, što nije bila na vrijeme animirana Policijska postaja da poduzme mjere koje je trebalo poduzeti, a ne na sam dan komemoracije, kad su već krenuli, tražiti da to UNPROFOR odradi. Iako je UNPROFOR bio dužan po tom sporazumu između hrvatske države i Mirovne operacije to odraditi.

Zašto tajnost? Bilo je razloga. Oni su se bojali navodno, ja sam imao u strukturi braniteljskoj i Srba, da netko ne bi odao u okviru Policijske postaje Pakrac da će se održati komemoracija i da se upravo to ugrozi. Dakle, tajno će se obaviti pa neće biti vremena nešto poduzeti. A nitko nije promišljao da je moguće napraviti ovakvu diverziju i ovakav zločin upravo metodom mine iznenađenja. Pukovnik Bendini, zapovjednik argentinskog bataljona kasnije je u istrazi priznao da je UNPROFOR pogriješio i preuzeo odgovornost za posljedice. Rekao je i da je pogriješio i on osobno što je dopustio da se uopće komemoracija održi na tom mjestu s obzirom na prilike koje su vladale. Kasnije smo svi mi generali poslije bitke – trebalo je ovo, trebalo je ono.

Kasnije su mnogi o tome pisali. Mene je najviše pogodilo što neki časnici odgovorni za sigurnosni sustav vojske – jer zapovjednika brigade osigurava njegova sigurnosna služba, to je jasno, ali opet lokalitet UNPA zone, matična policijska postaja. A s obzirom na plan i sporazum, u UNPA zoni kontradiverzionu zaštitu obavljao je UNPROFOR, koji to nije mogao izvršiti. I onda, kad se sve zbroji, ja osobno držim da je nehotični propust postojao što nije bila na vrijeme animirana Policijska postaja da poduzme kvalitetne sigurnosne mjere. A UNPROFOR, to se zna, nije smio dopustiti održavanje komemoracije bez kontradiverzione zaštite koju nije mogao izvršiti jer nije imao ljude ni sredstva za tu aktivnost.

Sadržaj je objavljen u okviru programa poticanja novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije